

ПРОФЕСІЙНА САМОСВІДОМІСТЬ КУРСАНТІВ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК УКРАЇНИ

У даній статті представлено різні теоретико-методологічні підходи до вивчення самосвідомості в зарубіжній і вітчизняній психології, а також розглядаються специфічні особливості професійної діяльності фахівців внутрішніх військ МВС України.

Ключові слова: професійна самосвідомість, професійне становлення, компоненти професійної самосвідомості курсантів внутрішніх військ МВС України, професійна ідентичність, професійна самооцінка, самовідношення.

Постановка проблеми. Сучасна вища військова школа в рамках чергового етапу реформування переживає складний і часом болісний процес оновлення. Головна мета перетворення у вузах - максимально наблизити навчання і виховання до потреб часу, допомогти розкрити усі дарування особистості курсанта і, врешті-решт, підготувати фахівця, що поєднує в собі широку фундаментальну наукову підготовку з глибокими усесторонніми знаннями конкретної військової спеціальності, переконаного у необхідності ефективного і відповідального служіння, усвідомлюючого своє призначення та роль у системі внутрішніх військ МВС України.

Не останню роль у досягненні цих цілей грає рішення проблеми розвитку професійної самосвідомості майбутніх офіцерів. Курсантові необхідно знати себе, свої здібності та можливості, вміти співвідносити і адекватно оцінювати їх у відповідності з тими вимогами, які пред'являє до нього його майбутня військова спеціальність, мати адекватний рівень вимог, щоб складати реалістичні плани своєї навчальної і майбутньої професійної діяльності, вибудовувати оптимальні міжособистісні відносини у військовому соціумі.

Військова служба завжди була і завжди буде пов'язана з «подоланням позбавлень і труднощів» різного характеру, як би держава не намагалась мінімізувати їх, з обмеженням цивільних прав і свобод людини, визначених Конституцією, з одночасним пред'явленням до військового фахівця підвищених вимог як професійного, так і морального характеру. У кваліфікаційних вимогах до військово-професійної підготовки випускників наголошується, що випускники військових вузів повинні «...володіти високою духовністю, розвиненим почуттям патріотизму, офіцерської честі і військового обов'язку, моральної і психологічної готовності до професійної діяльності в умовах підвищеного ризику...».

Сформувати дані якості неможливо без усвідомлення кожним курсантом самого себе як майбутнього офіцера, їх об'єктивної необхідності для виконання своїх обов'язків. Професійна самосвідомість сприяє формуванню у майбутніх офіцерів впевненості в собі, правильності свого вибору професії, допомагає побачити перспективу свого розвитку, дозволяє активно включитися в сферу на початку навчальної, а потім і професійної діяльності.

У зв'язку з цим зростає роль професійної самосвідомості як інструменту підготовки майбутніх офіцерів, що робить проблему його розвитку актуальним напрямком науково-практичних досліджень [3].

У вітчизняній науці завжди приділялася значна увага питанням розвитку «самосвідомості» і «професійної самосвідомості» зокрема. Більшість вчених (Г.М. Андрєєва, Л.І. Божович, С.Д. Давидов, І.С. Кін, А.Г. Спіркін) відзначають «прикордонний» характер проблеми самосвідомості. В той же час, кожна з наук, що займається його проблемами, розглядає їх «під своїм кутом зору», акцентуючи увагу на структуру даного психологічного феномена, його взаємозв'язків з іншими особистими компонентами, психологічних механізмів та умовами його формування (розвитку) [1; 2; 6]. З позицій психологів розвиток самосвідомості проходить ті ж стадії, які проходить і пізнання людиною об'єктивного світу – від елементарних самовідчуттів до самосприйняття, самооявлення, думок та понять про себе. Самосвідомість - це усвідомлення людиною себе, своїх можливостей, якості і властивостей. Розвиток самосвідомості - це не окремо взятий самостійний процес, він здійснюється в єдності з розвитком особистості, заснований на рефлексії і зумовлений здатністю до самоаналізу і оцінками інших людей [3].

Особливий інтерес у контексті нашого дослідження представляють роботи військових педагогів і психологів з даної проблематики. І.В. Біочинським, Г.А. Волковицьким, В.М. Герасимовим, П.А. Корчемний, Л.Г. Лаптевим, В.Г. Михайлівським досліджені організаційно-педагогічні основи розвитку професійної самосвідомості в ході підготовки офіцерських кадрів у вищих військових закладах, мотивація розвитку самосвідомості, методологія та методи аналізу рівнів самосвідомості в ході професійно-психологічного відбору. Даними дослідниками наголошується, що сучасна армія потребує фахівців, здатних самостійно і компетентно приймати рішення, які свідомо готові брати на себе відповідальність за прийняті рішення, і їх здійснення, які вміють чітко визначати мету своєї діяльності, прогнозувати варіанти досягнення, аналізувати хід і результати, виносити уроки з можливих невдач і долати труднощі, що неможливо без високого рівня сформованості професійної самосвідомості.

При всій безсумнівною цінності досліджень, що розглядають різні аспекти заявленої проблеми, необхідно відзначити, що професійна самосвідомість розглядається або як компонент більш широких окремих процесів професійної підготовки, або досліджуються його різні структурні компоненти. Разом з тим, спеціальних педагогічних досліджень процесу розвитку професійної самосвідомості майбутніх офіцерів внутрішніх військ МВС України ще не проводилось.

Аналіз останніх публікацій. Емпіричні та теоретичні дослідження професійної самосвідомості в сучасній психології можна умовно розділити на дві групи:

- дослідження розвитку професійної самосвідомості на різних етапах професійного становлення;
- дослідження особливостей професійної самосвідомості у представників різних професійних груп.

У рамках першого напрямку вивчено вплив конкретних педагогічних технологій на формування професійної самосвідомості учнів загальноосвітньої школи (В.Г. Каташев); професійна самосвідомість як умова формування психологічної готовності юнаків до самостійної професійної праці (П.А. Шавир); особливості формування основ

професійної самосвідомості старших підлітків (П.Р. Краснорудська); особливості самосвідомості учнів профтехучилищ у процесі навчання (Т.Л. Миронова); особливості розвитку професійної самосвідомості студентів технічних вузів (Т.З. Фам); динаміка когнітивних компонентів професійної самосвідомості студентів-психологів у процесі навчання (Т.К. Піддубна); розвиток професійної самосвідомості практичного психолога освіти в процесі навчання у ВНЗ (Л.О. Шарапов); становлення професійної самосвідомості молодого вчителя (Л.В. Кандилович). Основною метою досліджень цієї групи є виявлення психологічних особливостей формування професійної самосвідомості та вивчення впливу на нього умов загальноосвітнього і професійного освітнього процесу. Однак, огляд робіт показав, що більшість досліджень цієї групи спрямовано на вивчення цього феномену на допрофесійній стадії або початковій стадії професіоналізації (професійної підготовки) [1; 2; 3; 4; 5].

Дослідження другої групи в основному стосуються вивчення специфіки професійної самосвідомості представників різних професій. Відзначимо лише низку проблем, порушених у рамках даного напрямку: особливості професійної свідомості вихователя дошкільного навчального закладу (О.М. Недосєка); психологічні умови розвитку професійної самосвідомості вчителя (І.В. Вачков); структура і розвиток професійної самосвідомості лікарів-хірургів (Т.Л. Миронова); професійна самосвідомість в структурі інтегральної індивідуальності вчителя (А.В. Савчук); встановлення ролі самосвідомості і процесу професійного розвитку педагога (А.А. Бизяєва, Л.М. Мітіна, А.К. Маркова) і т.д. Таким чином, більшість досліджень другої групи спрямовано на вивчення професійної самосвідомості педагогів [3; 6].

Необхідно відзначити, що при всьому різноманітті емпіричних досліджень в області професійної самосвідомості, потрібно констатувати односторонню спрямованість вивчення даної проблеми. Як правило, об'єктом цих досліджень є представники соціономічних професій, професійна самосвідомість ж фахівців технічних професій не достатньо вивчена. Маловивченими на сьогоднішній день також є аспекти становлення професійної самосвідомості в процесі професійного навчання, професійної підготовки, зокрема аспекти, пов'язані з формуванням професійної самосвідомості студентів технічних ВНЗ, а також курсантів вищих військових установ, зокрема курсантів внутрішніх військ МВС України. Становлення професійної самосвідомості курсантів визначається специфічними особливостями навчальної та службової діяльності.

Сутність діяльності курсантів, що вступили до вищих навчальних закладів внутрішніх військ МВС України визначається подвійністю статусу: з одного боку вони є студентами, з іншого боку, вони є співробітниками МНС, і всі питання, пов'язані з їх навчальною та службовою діяльністю суворо регламентовані, що не може не відображатися на специфіку становлення їх професійної самосвідомості.

Необхідність розгляду даної проблематики вказує характер запитів, що надходять у психологічні служби підрозділів внутрішніх військ МВС України, підсумкові дані відображають проблеми дезадаптації молодих фахівців, незрілості мотиваційної сфери молодих співробітників, їх уявлень про характер діяльності, несформованість практичних навичок та умінь, що дозволяють ефективно здійснювати професійні функції, що, очевидно, є наслідком несформованості професійної самосвідомості на етапі професійного становлення.

Мета дослідження. Для вирішення зазначених вище проблем є необхідність більш детально розглянути цю проблему і визначити особливості змістовної наповненості структурних компонентів професійної самосвідомості курсантів внутрішніх військ МВС України.

Виклад основного матеріалу. Проблема самосвідомості не має усталеного тезауруса, при цьому, найбільш поширеною є думка про те, що під самосвідомістю розуміється складний психічний процес, сутність якого полягає в осягненні особистістю численних образів самої себе в різних ситуаціях діяльності і поведінки, у всіх формах взаємодії з іншими людьми і в поєднанні цих образів у єдиний цілісний образ - Образ Я; у емоційно-ціннісному ставленні до себе, як особистості, що формується в результаті співвідношення уявлень про себе реальним і ідеальним чином Я; і регулювання на цій основі поведінки та діяльності [3].

У західній психології представлено різноманіття підходів до феномену самосвідомості, так в біхевіоризмі самосвідомість розглядається як поведінкова категорія, яку можна знайти тільки в діях і вчинках (Б.Ф. Скіннер). Когнітивна психологія вважає самосвідомість пізнавальною схемою, завдяки якій індивід переробляє інформацію про себе, організовуючи її в особливі поняття і образи (А.Уилкінсон, С. Кнайпер). Для психоаналізу самосвідомість - це мотиваційний феномен (З. Фрейд). У соціальному напрямку самосвідомість розглядається як продукт соціальної взаємодії (Ч.Х. Кулі, Р. Салліван). З позиції гуманістичного підходу самосвідомість - це концепція людини про те, що він собою являє (Р. Бернс). Перераховані вище дослідження носять описовий характер.

У вітчизняній психології немає єдиної точки зору на визначення самосвідомості особистості та його структуру. Тим не менш, у всіх концепціях самосвідомості можна виділити щось спільне: більшість з них розвивалося в рамках теорії діяльності, автори якої взяли на озброєння філософію діалектичного матеріалізму, і, перш за все, її головна теза про те, що буття і діяльність людини визначають його свідомість (О.М. Леонтьєв, В.В. Столін, С.Л. Рубінштейн, Б.Г. Ананьєв, В.С. Мерлін, І.С. Кін, І.І. Чеснокова та ін.) [1; 3; 6; 8].

У своєму баченні є за необхідність дотримуватися точки зору того, що самосвідомість є соціальний феномен, зміст структурних ланок якого зазнає зміна в процесі розвитку особистості під впливом основних подій її життєвого шляху (У. Джемс, Е. Еріксон, Р. Олпорт, В.С. Мухіна, С.Л. Рубінштейн, А.А. Налчаджян, І.І. Чеснокова та ін.). Інше ґрунтується на точці зору вітчизняних і зарубіжних психологів, що пропонують виділяти в структурі самосвідомості три компоненти: *когнітивний*, *афективно-оцінний* і *поведінковий* (К. Роджерс, Р. Бернс, Е. Еріксон, А. Бандура, Р. Олпорт, О.М. Леонтьєв, Н.С. Глуханюк, М.І. Лісіна, І.І. Чеснокова та ін.) [2; 3; 4; 7].

Необхідно зазначити, що професійну самосвідомість в період навчання розглядають з різних підходів, а саме: рефлексивний (З. Іванова, І. Косів, А.А. Бодалєв, Л.М. Мітіна, А.К. Маркова та ін.), акмеологічний (О.А. Деркач; В.Г. Заикін; Н.В. Кузьміна; О.В. Москаленко; Е.Ф. Зеєр та ін.), регулятивний (С.А. Клімов, О.С. Зубриська, Т.Л. Миронова, С.В. Васьковська, Р.В. Габдрєєв та ін.) [2; 3].

З метою визначення змістовних характеристик кожного компонента професійної самосвідомості необхідно спиратися на вивчені властивості і характеристики професійної самосвідомості представників різних професій.

Когнітивний компонент представлений характеристиками, що відбивають вираженість професійно важливих якостей, а також характеристиками, що відображають рівень професійної ідентичності. Переважання високих показників по категоріях "яким Я хотів би бути" і "Я як спеціаліст" вказує на актуалізацію образу ідеального Я в оцін-

ках курсантів, проте в самооцінці курсантів "Я як спеціаліст" протягом всього навчання зберігається стійка тенденція до зниження довірного ставлення до інших людей або нейтралізації довіри до них.

Афективно-оціночну складову професійної самосвідомості включає в себе професійну самооцінку, професійне самовідношення і ставлення до своєї професійної діяльності.

Поведінковий компонент включає в себе мотиваційно-ціннісні і регулятивно-дієві аспекти.

Аналіз робіт, присвячених вивченню особливостей професійної самосвідомості в період отримання професійної освіти показав, що в цей період досить активно розвиваються всі його компоненти, проте в його структурі відбувається зміщення з афективного на когнітивний компонент, що обумовлює свідоме формування і розвиток професійної самосвідомості (О.А. Деркач, О.В. Москаленко). Від курсу до курсу відбувається активізація професійної самосвідомості студентів, підвищуються показники усвідомленості спрямованості (П.Ю. Ткачова); формується усвідомлення своєї належності до певної професійної спільноти; відбувається наповнення знань, формуються думки про ступінь своєї відповідності професійним еталонам (Є.А. Клімов). Виникає залежність професійної самосвідомості від системи особистісних цінностей і наявності безальтернативної суб'єктивної установки на професію як умови розвитку професійної самосвідомості (П.В. Лебедчук). В період навчання відбувається зниження стійкості самооцінки, що проявляється в її недостатній адекватності (Р.В. Габдреев, О.С. Зубрицька, Е.Ф. Зеєр, А.А. Деркач) [6]. Розвиток професійної самосвідомості проходить низку *етапів*, що зумовлені особливостями студентів і курсом їх навчання. Розвитку професійної самосвідомості, переходу його на більш високий рівень функціонування сприяють якісні зміни, як окремих компонентів, так і внутрішніх зв'язків, його динамічні тенденції характеризуються стійкою професійною спрямованістю, когнітивною складністю, цілісністю і інтегрованістю. На різних етапах становлення особистості компоненти професійної самосвідомості повинні мати різний зміст, що обумовлено характером діяльності і рівнем професійного розвитку особистості (табл. 1).

З представлених в таблиці 1 даних видно, що при збереженні загальної факторної структури змістовна наповненість факторів повинна зазнати зміни в залежності від курсу навчання. При цьому, зафіксовано збільшення професійної ідентичності від курсу до курсу. Так, якщо на першому курсі слухачі усвідомлюють себе як суб'єкти навчально-освітнього процесу, то до четвертого курсу "образ Я як суб'єкт професійної підготовки" учнів інтегрує в собі не тільки образ курсанта, але і спосіб спеціаліста-професіонала.

Отже, є за необхідне зазначити, що на становлення професійної самосвідомості впливає діяльність, в яку включені курсанти (службово-бойова, навчально-освітня), її особливості (регламентованість), а також специфіка навчальних завдань, характерних для того або іншого курсу навчання.

Динаміка факторної структури професійної самосвідомості курсантів внутрішніх військ МВС України забезпечується зміною змістовної наповненості компонентів, а також специфікою діяльності учнів [7].

На становлення професійної самосвідомості курсантів впливає специфіка їх діяльності. Так, кожен курсант є не тільки суб'єктом навчально-виховного процесу, але і виконує функції співробітника внутрішніх військ МВС України. Вся діяльність курсантів має чітко регламентований характер і регулюється статутами, наказами, повчаннями, інструкціями та іншими керівними документами внутрішніх військ МВС України. Згідно з ними плануються розпорядок дня і план типового тижня, особливості побуту, своєрідні критерії оцінки діяльності, особливі форми заохочення й покарання, характер взаємин між курсантами та офіцерами [3].

Важливою відмінною рисою є перевага в колективах підрозділів службових відносин, здійснюваних за принципом єдиноначальності, координації і субординації. Службовий характер відносин проявляється в поділі всіх працівників на начальників і підлеглих, старших і молодших, дотримання суворої ієрархії безпосередніх і вищих начальників, чіткого визначення їх прав і обов'язків, присвоєння начальникам права наказувати і обов'язки підлеглих точно і беззаперечно виконувати накази. У зв'язку з цим, високі вимоги пред'являються до рівня організованості колективів навчальних груп, дисциплінованості, стабільності, підготовленості, стійкості в небезпечних і напружених ситуаціях. Прояв цих властивостей залежить від рівня колективної діяльності курсантів, від взаєморозуміння і чіткого знання ними своїх функціональних обов'язків, здійснюваних на основі свідомої управлінської та виконавської дисципліни, і вимірюється своєрідними критеріями оцінки діяльності (рівнем дисципліни, бойової готовності і т. д.).

Висновки. Таким чином, професійна самосвідомість курсантів внутрішніх військ МВС України представлена сукупністю трьох компонентів: *когнітивного, афективно-оціночного і поведінкового*. Можна припустити, що у процесі навчання у вузі простежується зміна у змістовній наповненості кожного з компонентів. У *когнітивному компоненті* від курсу до курсу спостерігаються послідовний перехід від поверхневих (формально-атрибутивних) уявлень - до формування цілісних знань про професійну діяльність. Формування професійної ідентичності починається з другого і досягає свого максимуму до четвертого курсу. Образ професіонала, що сформувався у тих, хто навчається на першому курсі, стає незмінним протягом всіх наступних років навчання. У *афективно-оціночному* компоненті існують відмінності в області самоповаги, саморозуміння, віри в свої сили, прийняття себе, самостійності, здатності контролювати власне життя, при цьому більш високим рівнем самовідношення мають курсанти першого і четвертого курсів. У *поведінковому компоненті* в процесі навчання відбувається зниження когнітивної складності уявлень про навколишній світ і суспільство, а також некритичне ставлення до власних особистісних якостей, переваги і недоліки; зниження рівня показників осмислення життя.

Таблиця 1

Зміст факторної структури професійної самосвідомості курсантів внутрішніх військ МВС України

Назва чинника	Особливості			
	1 курс	2 курс	3 курс	4 курс
"Образ себе як суб'єкта професійної підготовки"	Орієнтований на усвідомлення себе як суб'єкта навчально - виховної діяльності, відсутня готовність до виконання професійних обов'язків	Орієнтований на осмислення ситуації розвитку, в поєднанні з позитивним поданням про себе в минулому. Домінують цінності "самоактуалізації", "здоров'я", "синергетичності", а також загальне позитивне ставлення до особистості. Заперечується власна приналежність до службово-бойової діяльності	Містить уявлення про себе як щасливих, мужніх і благородних в сьогоденні, спираючись при цьому на образ себе в минулому як гідних, важливих і корисних	Інтегрує в собі образи курсанта і спеціаліста - професіонала, відрізняється цілеспрямованістю, наполегливістю і ініціативністю курсантів в процесі свого професійного та особистісного розвитку, навчальної підготовки
"Образ себе в майбутньому як представника професії"	Присутні ідеалізація і категоричність, при цьому різко заперечується прояв професійно небажаних особистісних якостей: офіцер не повинен бути марним, боягузливим і несправедливим	Базується на уявленні про корисності, організованості і справедливості як провідних особистісних якостей майбутнього фахівця. Перелік якостей ідентичний як для галереї себе в минулому, так і майбутньому (особистому і професійному). Відсутні зв'язки з іншими структурами самосвідомості, крім когнітивної	Об'єднує сукупність негативних якостей майбутнього офіцера: боягузтво і даремність, подолання яких можливо в процесі особистої активності та ініціативи, відкритості для критики оточуючих і до послідовних змін особистісних якостей	Подолання негативних якостей особистості майбутнього офіцера реалізується з опорою на мотивацію досягнення, власні інтелектуальні здібності, готовність до прийняття критики оточуючих, супроводжується усвідомленням значущості процесу розвитку власної особистості
"Образ себе як суб'єкта саморозвитку"	Реалізується через цінності внутрішнього світу, потреби, бажання та інтереси. Характеризується гнучкістю і усвідомленістю, зваженою оцінкою позитивних і негативних сторін, переконанням про можливість управляти ходом власного життя	Переважає негативний образ себе як представника курсантського (навчально-виховного) середовища, що включає поняття про нещастя, несправедливість, втрату власного достоїнства. Актуальним способом протидії виступає опора на наявний досвід	Характеризується прагненням до самоврядування, генералізації внутрішньої мотивації саморозвитку, регуляцією цілей розвитку на основі власних (особистих) цінностей і принципів, прийнятих своїх достоїнств і недоліків, сильних і слабких сторін. Актуально також розширення соціальних контактів - встановлення міцних, інтенсивних і різноманітних міжособистісних відносин	Має тенденцію до саморозвитку, засновану на механізмах автономності, саморегуляції, інтегральності. Цілі і завдання саморозвитку реалістичні і прагматичні
"Образ себе в перспективі саморозвитку"	Заснований на уявленні про себе в минулому. Зміст образу представлено у вигляді сукупності параметрів когнітивних репрезентацій бажаного способу "Я" в майбутньому. Виявляється зв'язок між образами себе в професійній сфері і поданням про себе в майбутньому поза зв'язку з професією пожежного	Формується на основі зовнішньої орієнтації, з опорою на вказані цілі та умови. Реалізація мети визначається третіми особами або ситуацією і не залежить від самого суб'єкта	Визначається як суб'єкт навчально-виховного процесу та професійної діяльності курсанта і фахівця. Психологічний портрет майбутнього фахівця має реалістичний і чітко усвідомлений зміст, його втілення цілком залежить від активності й ініціативності курсанта	Містить у собі протиріччя в структурі самосвідомості де, з одного боку сукупність змінних характеризує цілісну структуру уявлень про себе в майбутньому у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, з іншого боку - виникає необхідність у професійній ідентифікації

Список використаних джерел

1. Бобраков, И.А. К вопросу профессионального становления выпускников высших учебных заведений МВД России // Психопедагогика в правоохранительных органах: науч.-практ. Журнал / И.А. Бобраков, Н.Г.Петрова. - Омск: Изд-во Омской академии МВД России, 2002. - № 1 (17). -

с.26.

2. Бодров, В.А. Психология профессиональной пригодности: [учеб. пособие для вузов] / В.А. Бодров. - М.: ПЕРСЭ, 2001. - 511 с.
3. Головкин С.А. Развитие профессионального самосознания будущих офицеров: автореферат, дис... канд. психол. наук / С. А. Головкин. — Саратов, 2009. — 24с.
4. Глуханюк, Н.С. Психологические особенности и закономерности становления профессионально-педагогической деятельности // Образование и наука / Н.С. Глуханюк. - Екатеринбург: Изд-во ЕГУ, 2000. -№3 (5). с.39-46.
5. Деркач, А.А. Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека/ А.А. Деркач. - М.: РАГС, 2001. – 245 с.
6. Зеер, Э.Ф. Кризисы профессионального становления личности / Э.Ф. Зеер // Психол. журнал. 1997. - Т.18, №6. - С.35-44.
7. Иванова, Е.М. Технология психологической оценки профессионала / Е.М. Иванова // Вопросы психологии. 1991. - №4. - С. 28-35.
8. Москаленко, О.В. Развитие профессионального самосознания личности как ценностный ориентир молодежи в сфере образования в условиях изменяющегося общества: акмеологический подход: метод. рекомендации / О.В. Москаленко. — Астрахань: Изд-во АГПУ, 2002. – 63с.

Надійшла до редколегії 07.02.13

А.Д. Сафин, д-р психол. наук, проф.,
КНУ имени Тараса Шевченко,
А.С. Колесниченко, канд. психол. наук,
Национальный университет гражданской защиты Украины

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ САМОСОЗНАНИЕ КУРСАНТОВ ВНУТРЕННИХ ВОЙСК УКРАИНЫ

В данной статье представлены разные теоретико-методологические подходы к изучению самосознания в зарубежной и отечественной психологии, а также рассматриваются специфические особенности профессиональной деятельности специалистов внутренних войск МВД Украины.

Ключевые слова: профессиональное самосознание, профессиональное становление, компоненты профессионального самосознания курсантов внутренних войск МВД Украины, профессиональная идентичность, профессиональная самооценка, самовідношення.

O.D. Safin, Doctor, Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
O.S. Kolesnichenko, PhD,
National University of Civil Defense of Ukraine

PROFESSIONAL IDENTITY OF CADETS OF THE INTERNAL TROOPS OF UKRAINE

This paper presents various theoretical and methodological approaches to the study of identity in foreign and domestic psychology and discusses the specific features of professional activities of the specialists of Ukraine's Ministry of Internal Affairs.

Keywords: professional identity; professional formation; the components of professional identity of cadets of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; professional identity; professional self-esteem; self-attitude.